

Kestävyyden li

IIN KUNTA-OPETUS JA VARHAISKASVATUS
KESTÄVÄN KEHITYKSEN TYÖRYHMÄ

1 Iin kestävä hyvinvointi

Hyvin merkittävä osa kestäväan kehityksen tavoitteiden toteuttamisesta ja toimeenpanosta on kuntien vastuulla. Kuntien toiminnassa opetuksella ja kasvatuksella on valtavan suuri merkitys sekä nykyhetkeen ja siihen liittyvään toimintaan kuin myös tulevaisuuden tekijöiden, kestävien elintapojen ja hyvinvoivien ihmisten ja yhteisöjenkin näkökulmasta.

Kestäväan kehityksen edistämisessä kyse on kokonaisvaltaisesta viitekehuksesta, jonka kautta kunnan toimintoja tarkastellaan, kehitetään, seurataan ja nivotaan toisiinsa. Ihminen, ympäristö, talous ja teknologia otetaan tasavertaisesti huomioon kaikessa kunnan suunnittelussa, budjetoinnissa, päätöksenteossa ja toiminnassa. Hyvinvoiva lapsi ja nuori on kaikkien tavoitteiden keskiössä - myönteinen tulevaisuus, hyvä taloudellisuus, vahva elinvoima ja tuloksellisuus toteutuvat silloin parhaiten. Iissä tavoittelemme kestävää hyvinvointia. Se luo pohjan kaikelle toiminnalle.

Kestäväan kehityksen kokonaisvaltainen haltuunotto edellyttää kunnilta selkeän analyysin tekemistä ja kestäväan kehityksen viemistä osaksi kuntastrategiaa ja kunnan suunnitelmia, ohjeistuksia, asiakirjoja ja prosesseja. Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa kestävä kehitys otetaan huomioon vahvasti kasvatus- ja opetussuunnitelmissa, talousarvioissa, koulutuskalentereissa, toiminnan tavoitteissa ja arjen toimintaympäristöissä. Suunnitelmia täydennetään ja toimeenpannaan yksikkökohtaisilla painotuksilla, arvioinneilla, toteuttamiskokonaisuuksilla, yhteisesti sovituilla ikäkausitavoitteilla ja käytännön toimilla.

Kestävää hyvinvointia tulee johtaa suunnitelmallisesti, tavoitteellisesti ja laadukkaasti. Osaamisen kehittämisessä tulee varmistaa riittävä ymmärrys, erilaiset mahdollisuudet ja tulevaisuusorientaatio. Johtamisen kautta suunnitellaan, toimeenpannaan ja arvioidaan kestävää hyvinvointia ja sen tavoitteita sekä edistetään kehittämistä, kouluttautumista ja aktiivisuutta.

Iin kunnan opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on oppimista ja hyvinvointia rakentava ja kehittävä kestävä arki, jossa korostuu oppijan rooli aktiivisena toimijana. Tämä näkyy toimintakulttuurissa sekä kestävästä kehityksestä että hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskiössä ovat vuorovaikutus ja kohtaaminen, oppijan osallisuus, yhteisöllisyys sekä kestävästä luontosuhteesta rakentaminen.

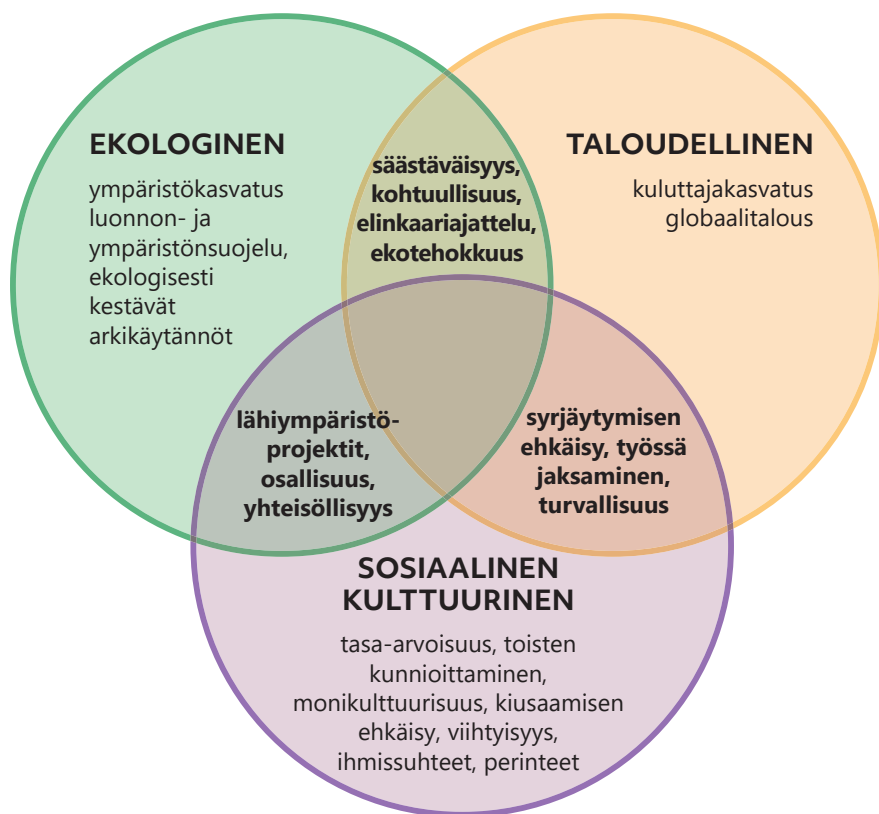
Aikuisen tehtävä on hahmottaa maailmaa ja luoda lapsille edellytyksiä menestyä siinä. Sitoudumme johtajina, opettajina, kasvattajina ja lasten ja nuorten elämään vaikuttavina aikuisina kestävästä elämäntavasta edistämiseen, myönteisen tulevaisuuden rakentamiseen, kestävästä kehityksestä tavoitteiden mukaiseen toimintaan, hyvinvoinnin rakentamiseen ja oikeiden valintojen tekemiseen. Otamme toiminnassamme huomioon luonnon monimuotoisuuden, elämän ainutkertaisuuden ja arvokkuuden, jokaisen ihmisen yksilöllisyyden ja mahdollisuudet ja pyrimme yksin ja toistemme kanssa tavoittelemaan kestävästä hyvinvointia. Olemme itse aktiivisia ja kannustamme myös lapsia ja nuoria aktiivisuuteen kestävästä kehityksestä toimissa.

2 Kestävän kehityksen ulottuvuudet

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

Kestävä kehitys koostuu ekologisesta, sosiaalisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta.

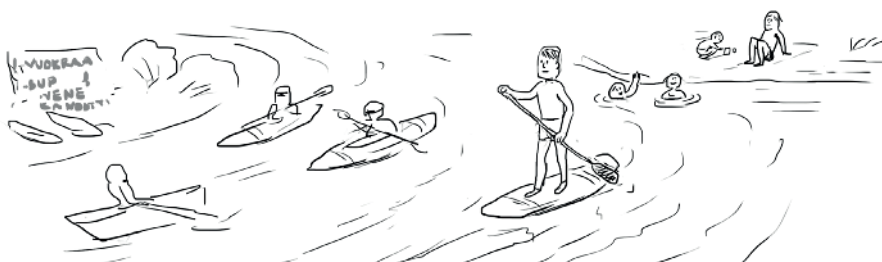

Kestävän kehityksen ulottuvuudet. Kuva: Suomen ympäristöopisto SYKLI/Mira Aro

Agenda 2030

Maailman kaikkien maiden kestävä kehityksen työtä ohjaa YK:ssa vuonna 2015 sovittu kestävä kehityksen globaali toimintaohjelma, josta käytetään nimeä Agenda 2030. Agenda 2030 -asiakirja on pohjana kaikille Suomessa tehtäville opetuksen ja varhaiskasvatuksen asiakirjoille.

3 Kestävyyden lin arvot

Tärkein arvomme on ihmisyyys, jossa kestävyys linkittää ihmisen osaksi luontoa. Olemme riippuvaisia luonnosta ja vastuussa tulevaisuudesta. Kestävyyden arvojen ytimessä on itsestä, toisista ja ympäristöstä huolehtiminen. Kestävän elämäntavan kannalta omien valintojen, mm. vastuullisen kuluttamisen, merkityksen ymmärtäminen ovat tärkeitä arvoja. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat kestävä elämäntavan peruspilareita.

Seuraavat Ihmisyyden lin arvot tukevat myös Kestävyyden lin arvoja:

- Kannustamme luovuuteen ja idearikkauteen.
- Ohjaamme toisista ja ympäristöstä huolehtimiseen.
- Arvostamme kestävä elämäntapaa.
- Painotamme uudistumista ja osaamista.
- Pidämme tärkeänä oppijan oikeutta hyvään ja turvalliseen kasvuyhteisöön.
- Pidämme arvossa ihmisyyttä, erilaisuuden hyväksymistä, sivistystä, tasa-arvoa ja demokratiaa.

4 Kestävyyden Iin visiot

Lisäämme tietoisuutta ja ymmärrystä omien tekojemme ja valintojemme vaikutuksista, sillä kaikilla teoilla on merkitystä. Kehitämme lasten ja nuorten omakohtaista luontosuhdetta sekä lisäämme osallisuutta, vaikuttamisen mahdollisuuksia ja tutkimuksellisuutta. Tunne- ja vuorovaikutustaidot liittyvät luontosuhteeseen ja eettisyyteen. Kun tuntee empatiaa mm. luonnon eliöitä kohtaan, kokee myös tarvetta auttaa niitä. Rohkaisemme kantamaan vastuuta omasta ja meidän kaikkien tulevaisuudesta.

Ihmisyiden Iin visiot tukevat myös Kestävyyden Iin visioita:

- Korostamme vastuunottamista omasta itsestä, opiskelusta, ystävistä, läheisistä sekä ympäristöstä.
- Kunnioitamme lasten ja nuorten omia näkemyksiä ja omaa kokemusmaailmaa.
- Rakennamme toisia arvostavaan ja kunnioittavaan kohtaamiseen perustuvaa toimintakulttuuria.

5 Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet 2016

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu alla esitetyn arvoperustan mukaisesti

- Oppijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
- Kulttuurinen moninaisuus rikkautena
- Kestävän elämäntavan välttämättömyys

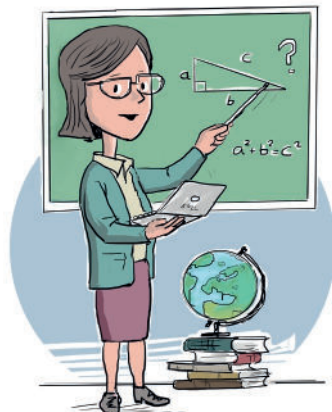
5.1. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA JA OPETUKSESSA

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Laaja-alaista osaamista toteutetaan kaikissa oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Oppijat osallistuvat laaja-alaisen osaamisen aiheiden, tavoitteiden sisältöjen ja toteuttamistapojen suunnitteluun. Aiheita tulee opettaa, edistää arjen toimintakulttuuria ja järjestää oppijoille mahdollisuus vaikuttamiseen yhteiskunnassa varhaiskasvatuksessa ja kouluissa.

Laaja-alainen osaaminen aihealueet:

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- L4 Monilukutaito
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Kestävä kehitys on laaja aihepiiri, joka ylittää perinteiset oppiainerajat ja kuuluu kaikkiin oppiaineisiin.

5.2. IIN KUNTAKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA

Iin kunnan perusopetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on oppimista ja hyvinvointia rakentava ja kehittävä kestävä arki, jossa korostuu oppijan rooli aktiivisena toimijana. Tämä näkyy toimintakulttuurissa sekä kestävästä kehityksestä että hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskiössä ovat vuorovaikutus ja kohtaaminen, oppijan osallisuus, yhteisöllisyys sekä kestävästä luontosuhteen rakentaminen jokaiselle oppijalle.

Iin kestävästä kehityksen teemat ja sisällöt ovat seuraavat:

- Luontosuhteen kasvattaminen ja kehittäminen
- Kestävä kulutuksen tapojen harjoittelu yksikön arjessa
- Energian ja veden kulutus osana kestävästä kehitystä
- Lähiympäristöstä huolehtiminen
- Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys sekä
- Kestävät ruokavalinnat

Tuemme oppijoiden kasvua kestävässä elämäntapaan. Jokaisessa Iin yksikössä teemme työtä omista lähtökohdistamme käsin. Sovimme kestävässä kehitykseen liittyvistä toimenpiteistä, vastuista, aikataulusta, resursseista ja seurannasta. Yksikön työsuunnitelmaan kirjaamme kestävästä kehityksen ohjelmaan yksikön tavoitteet kestävästä kehityksestä edistämiseksi opetuksessa ja yksikön arjessa. Toimintaa kirjaamme Enni-sovellukseen. Ohjelman toteutumista arvioimme ja päivitämme osana työsuunnitelmaa.

Iin kunnan talousarviossa hyväksytään kestävästä kehityksen vuosittaiset tavoitteet, mikä ohjaa Iin kaikkien hallintoalojen kestävästä kehityksen toimintaa. Sen avulla teemme konkreettisemmaksi kestävästä kehityksen työtä ja järjestämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallisuuteen.

6 Iin kuntastrategia

Iin kuntastrategian kehittämisteemojen avulla rakennamme iiläisille kultaisen 2050-luvun. Kehittämisteemoja ovat Luonnonläheinen Ii, Vahva ja kestävä kasvu, Henkinen hyvinvointi ja Systeeminen muutos. Iin kuntastrategiassa kestävä kehitys on yksi tärkeistä läpileikkaavista teemoista. Se ohjaa varhaiskasvatuksen ja opetuksen arjen työtä kiinnittäen Iin ympäröivään maailmaan omalla erikoistumisellaan: Ii sitoutuu kestäväan kehitykseen.

Luonnonläheinen Ii

YMPÄRISTÖ KERTOO TARINAA OMAEHTOISESTA ELÄMÄNTAVASTA

Lupaus 5 / Vahvistamme osana luontoa asumista ja sitä kautta luontoon liittyviä hyvinvointivaikutuksia.

Lupaus 7 / Vahvistamme yhtä aikaa luonnon monimuotoisuutta, talouskasvua ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Lupaus 8 / Otamme vesistöt vielä voimakkaammin asukkaiden voimavaraksi ja matkailun kehittämisen painopisteeksi.

VAHVA JA KESTÄVÄ KASVU RAHOITTAA HYVINVOINNIN JA KEHITTÄMISEN KYLISSÄ JA TAAJAMISSA

Kasvu

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen yksiköiden sitoutuminen kehittämisteemoihin on jokaisen asia. On tärkeä sitoutua työyhteisössä kuntastrategian tavoitteisiin ja tehdä yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hyvinvointi

HENKINEN HYVINVOINTI VÄHENNÄMME NYKYAJAN HENKISTEN HAASTEIDEN VAIKUTUSTA IILÄISTEN ELÄMÄSSÄ

Lupaus 10 / Vahvistamme iiläisten
nuorten tervettä itsetuntoa

SYSTEEMINEN MUUTOS KASVATAMME IIN VERKOS- TOMAISTA VALTAA/ KOKOAAAN ISOMPI II

Lupaus 15 / Tavoittelemme kestävää
elämäntapaa siten, että se sisältää
yhtä aikaa sosiaalisen, taloudelli-
sen ja ekologisen kestävyuden

Systeeminen muutos

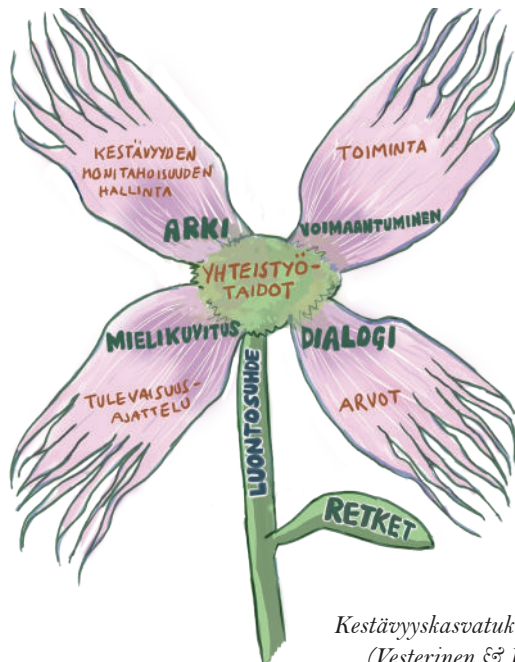

7 Kestävyyden lin toiminta- periaatteet varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa

Kestävyysosaamisen kehittymisen keskiössä ovat oppijoiden ja henkilöstön **yh-teistyötaidot**. Yhteistyötaidot kehittyvät, kun oppilaat työskentelevät yhdessä tavoitteiden saavuttamiseksi. Pyrimme saamaa oppijoiden mielipiteet esille ikä-tasoisesti. Yhteistyötaitoja voi harjoitella esimerkiksi draaman ja seikkailukasva-tuksen avulla.

Kestävyyskasvatus on yhdistelmä tietoja, taitoja ja asenteita, joita tarvi-taan kestävyysosaamisen edistämiseksi maailmassa. Ympäristöstä ja ihmisistä vastuuta kantavat oppijat ja henkilöstö osaavat ottaa huomioon kestävyiden arjen valinnoissaan. Käytännön kestävä kehityksen toiminnan avulla kestävyyskasva-tus saadaan suunnitelmalliseksi osaksi opetusta ja yksikön arkea. Kestävä keh-i-tyksen työ on parhaimmillaan pitkäjänteistä ja tähtää jatkuvaan kehittämiseen.

Kestävyyskasvatus tulisi nähdä kehyksenä, joka ohjaa koulun kaikkea toi-mintaa. Emme siis tarvitse uutta oppiainetta, vaan kestävyysajattelua koulun kai-kille tasoille. Kestävyyskasvatuksen tulisi ulottua läpäisyperiaatteella kaikkeen opetukseen ja oppiaineisiin.

*Kestävyyskasvatuksen kukkamalli
(Vesterinen & Ratinen, 2023)*

7.1 LUONTOSUHDE

Luontosuhteen kehittämisessä jokaisen **oma henkilökohtainen luontosuhde** on kaiken pohjana ja mahdollistaa edelleen oman ympäristösuhteen rakentumisen. Mahdollisuudet luontokokemuksiin ja retkiin ovat tärkeitä kaikenikäisille. Retkellä on mahdollista ihmetellä, kokea ja olla osa luontoa. Myönteiset luontokokemukset ja -elämykset lisäävät oppijoiden ympäristöherkkyyttä ja tunneyhteyttä luontoon.

7.2 OPETUS- JA TOIMINTAKULTTUURI

Korostamme opetuksessa monimuotoisuuden arvostamista, ympäristövastuullista toimintaa ja elämäntapaa. Avoimuus, kestävä elämäntapa, toisen kohtaaminen ja yhdessä tekeminen ovat luonnollinen osa koulun välittävää toimintakulttuuria. Ohjaamme kestävään elämäntapaan oppijoiden ikätason mukaan.

Olennaista on, että huomaamme kohdat, joissa kestävä kehityksen **arvot** voidaan nostaa **keskusteluun ja liittää opetukseen**. Opetamme kestävä elämäntapaa opetussuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti. Opetus, arjen toimintakulttuuri ja oppijan rooli yhteiskunnassa toimijana nivoutuvat toisiinsa. Esimerkiksi väittelyt ja mediakasvatuksen keinot toimivat hyvinä keinoina keskustelutaitojen kehittämiseen. Olennaista on käydä keskustelua siitä, mikä on meille tärkeää ja mitkä ovat hyvän, kestävä elämän edellytykset.

Tarkastelemme kestävyyskasvatusta usean oppiaineen näkökulmasta. Esimerkiksi toiminnallisuus ja tutkiva oppiminen sopivat hyvin osaksi koulun kestävyyskasvatusta. On tärkeä, että liitämme opittavat aiheet oppijan omaan **arkeen** ja autamme oppijoita **kestävyyden monitahoisuuden hallinnassa**. Oman koulun käytäntöjen tutkiminen sopii hyvin osaksi kestävyyskasvatusta. Myös ongelmalähtöinen oppiminen on hyvä keino harjoitella kestävyyskasvatusta monitahoisuuden hallintaa.

Tulevaisuusajattelu on tärkeää yksilön kehittymisen ja tulevaisuuden kannalta. Voidaksemme rakentaa kestävä tulevaisuutta, täytyy se osata kuvitella. Kun pystymme **mielikuvituksen** avulla hahmottamaan vaihtoehtoisia ja kestäviä tulevaisuuksia ja kehittelemään monenlaisia erilaisia tulevaisuuksia, pystymme tunnistamaan polun toivotun tulevaisuuden saavuttamiseksi. Yksi tärkeimmistä toivon synnyttäjästä elämässä on nähdä oma kyky toimia vaikuttavasti: teot muuttavat tulevaisuutta. Lisäksi sopeutumiskyky ja tutkiva ajattelu kehittävät tulevaisuusajattelua. Esimerkiksi draama, piirtäminen ja erilaisten tulevaisuuskuvioiden visiointi kehittävät tulevaisuusajattelutaitoja.

7.3. OPPIJOIDEN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

Voimaantuminen on **kestävyystoiminnan** tärkeä avain. Oppijoiden täytyy voida tuntea, että heidän teoillaan on merkitystä. Se luo oppijoille toivoa ja positiivista tulevaisuuskuvaa. Kun pystyy löytämään ratkaisuja pieniin ongelmiin, vahvistuu usko, että ratkaisuja keksitään myös paljon suurempiin ongelmiin.

Oppijoiden osallisuus, kuulluksi tuleminen ja vaikuttaminen ovat keskeinen osa yksiköiden kestävyyskasvatusta. Kestävyyskasvatuksessa toimivien oppija- ja ympäristöraatien tehtävänä on edistää oppijoiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista yksikön arjessa. Pyrimme löytämään ne kohdat, joissa oppijat pääsevät vaikuttamaan kestävyyskasvatuksen oppisisältöihin ja toimintaan kuten sääntöjen valmisteluun, tapahtumien suunnitteluun, kilpailuihin ja aamunavauksiin. Lisäksi oppijoiden mahdollisuudet osallistua oman lähiympäristön suunnitteluun ja viljelytoimintaan ovat kannatettavia. Oppijoiden osallisuus ja yhteistyö yksikön ulkopuolisten tahojen kanssa ovat olennaisia osia kestävyyskasvatustoiminnassa. Osallisuudesta ja vaikuttamisesta tarkemmin kohdassa 9.1. Oppijoiden kestävyystoiminta.

7.4 TYÖTAVAT

Valitsemme kestävän elämäntavan mukaiset työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaamme lapsia ja nuoria uusien työtapojen käyttöön. Otamme huomioon oppilaiden tarpeet ja kiinnostuksen kohteet ja käytämme monipuolisia oppimisen keinoja. Tarjoamme oppilaille mahdollisuuden toimia vastuullisesti ja vaikuttaa.

7.5 OPPIMISYMPÄRISTÖT

Hyödynnämme rakennettua lähiympäristöä, ympäröivää luontoa, retkiympäristöjä ja yhteistyökumppanien tarjoamia oppimisympäristöjä.

Otamme oppimisympäristöjen suunnittelussa huomioon kestävän kehityksen periaatteet: elinkaariajattelun, ekotehokkuuden, ympäristövaikutuksen ja kohtuullisuuden.

7.6. KESTÄVÄÄ ARKEA TUKEVIA TOIMINTAMALLEJA

Iissä on käytössä erilaisia yksiköiden kestävyyskasvatusta tukevia rakenteita, kuten esimerkiksi:

- Kunnan liikuntavälinelainaamo yhteistyössä kunnan muun henkilöstön kanssa
- Kiertävä kirjasto
- MAPE-sovellus
- Ruokadiplomi
- Tunne- ja vuorovaikutus- sekä hyvinvointitaitojen opettaminen

7.7. KESTÄVYYSTEEMAT MONIALAISISSA OPPIMISKOKONAISUUKSISSA

Kestävä kehitys on laaja aihepiiri, joka ylittää perinteiset oppiainerajat. Monialaisen oppimisen tavoitteena on, että oppija pystyy yhdistämään eri oppiaineisiin liittyviä tietoja yhdeksi kokonaisuudeksi.

Kestävän elämäntavan eri osa-alueet - ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen - kuuluvat kaikkiin monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin. Kestävä kehitys ja kestävä elämäntapa sopivat pääteemoiksi tai ne voivat liittyä osaksi muita monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Iissä luotuja kestävyysden vuosikelloja voi hyödyntää monialaisten oppimiskokonaisuuksien teemojen suunnittelussa.

7.8. KESTÄVYYSTEEMAISET VIERAILUT JA VIERAILIJAT VUOSILUOKITTAIN

Oppijoiden osallisuus ja yhteistyö yksikön ulkopuolisten kumppanien kanssa ovat olennaisia kestävän kehityksen toteutumisessa. Vierailujen ja vierailijoiden avulla opittavat asiat muuttuvat konkreettisemmiksi. Samalla oppijat saavat tärkeää, ajankohtaista ja luotettavaa tietoa.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen vuosisuunnitelmiin sisällytetään seuraavat vierailu- ja tutustumiskohteet:

IKÄRYHMÄ	TOIMINTA	AJANKOHTA
Esiopetus	Hiastinhaaran luontopolku ja lintutorni, luontoretki	Maalis-huhtikuu
3. luokka	Oman koulun lämmitykseen ja ilmanvaihtojärjestelmään tutustuminen	Lokakuu
5. luokka	Ruskon jätekeskukseen tutustuminen, vierailu	Marraskuu
7. luokka	Micropoliksen toimintaan tutustuminen, vierailu	Huhtikuu
Lukio 2. luokka	Sosiaalinen tasa-arvo, vierailija	Tammikuu

Kestävän kehityksen koordinaattori on yhteydessä yksiköiden ulkopuolella oleviin vierailukohteisiin ja koordinoi vierailujen järjestelyitä sekä kyydityksiä niihin.

Edellä mainittujen lisäksi yksiköt voivat kysyä asiantuntijoita tai tehdä vierailuja esimerkiksi ympäristötiedon, biologian ja/tai maantiedon ja muidenkin oppiaineiden oppisisältöihin liittyen.

8 Varhaiskasvatuksen ja perus- opetuksen kestävyys- kasvatuksen vuosikellot

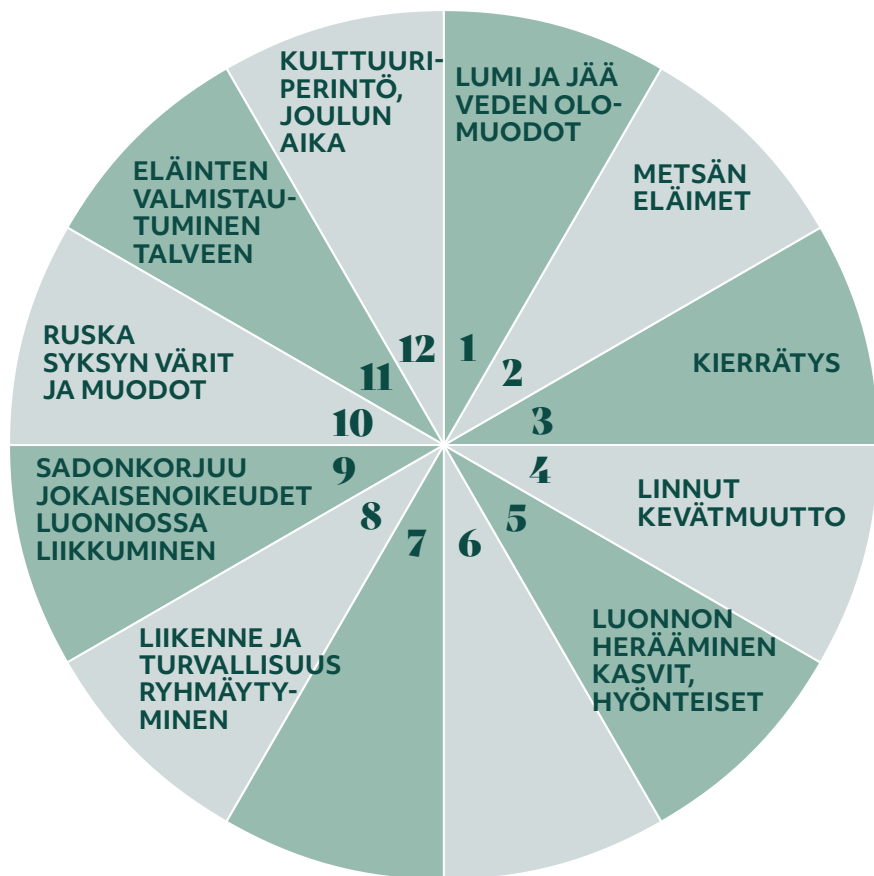
Kestävyyskasvatusta on tavoitteellista ja pedagogista toimintaa. Iin varhaiskasvatuksen ja opetuksen tueksi on kehitetty kestävä kehitys ja kestävä elämäntavan vuosikellot. Vuosikelloissa kestävyysteemat on jaettu kuukausittain. Vuosikellojen avulla pyrimme luomaan yksikön toimintaan jatkuvuutta ja selkeyttä.

Kestävyyskasvatuksen vuosikelloihin liittyviä toimintatapoja:

- Kestävän kehityksen sisältöjä voi opettaa vuosikellon mukaisesti.
- Eri ikäluokilla mahdollisuus oppia vuosiluokkaistamisen periaatteella tai
- Koko yksikkö voi valita yhteisen teeman.
- Yläkoulussa ja toisella asteella kestävä kehitys sisältyy eri oppiaineisiin OPS:n kautta laaja-alaisina sisältöinä.
- Eri oppiaineissa on mahdollisuus opettaa yhtenäisiä kestävä kehityksen sisältöjä.
- Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa kestävä kehitys osio tai teema.
- Yksikön arjessa pyritään etsimään kohtia, joissa oppijoilla on mahdollisuus vaikuttaa.
- Iin kunnan opetussuunnitelman liitteissä löytyy tarkemmin eri luokka-asteiden sisällöt vuosikellon mukaisesti.

VARHAISKASVATUKSEN KESTÄVYYSKASVATUKSEN VUOSIKELLO

Lisäksi:

ELOKUU: Suomen luonnonpäivä (elokuun viimeinen lauantai)
SYYSKUU: Nälkäpäiväkeräys
LOKAKUU: Eläinten päivä 4.10.
 Aleksis Kiven päivä 10.10.
 YK:n päivä 24.10.
MARRASKUU:
 Isänpäivä (toinen sunnuntai)
 Pohjoismainen ilmastopäivä 11.11.
 Lasten oikeuksien päivä 20.11.

HELMIKUU: Lainan päivä 8.2.
 Ystävänpäivä 14.2.
 Runebergin päivä 5.2.
 Kalevalan päivä 28.2.
MAALISKUU: Kevätpäiväntasaus 20.3.
 Maailman luontopäivä 3.3.
 Maailman metsäpäivä 21.3.
 Maailman vesipäivä 22.3.
TOUKOKUU: äitienpäivä (toinen sunnuntai)

PERUSOPETUKSEN KESTÄVYYSKASVATUKSEN VUOSIKELLO

Vuosiluokkaistamisen teemat voisivat esimerkiksi olla

- 1. LUOKKA: Veden säästö
- 2. LUOKKA: Ruoka ja ravinto
- 3. LUOKKA: Sähkönkulutus
- 4. LUOKKA: Lähiympäristö ja sen vaaliminen
- 5. LUOKKA: Kestävä kulutus, jätteet ja kierrätys
- 6. LUOKKA: Energia ja kulutustottumukset
- 7. LUOKKA: Hiilijalanjälki
- 8. LUOKKA: Ilmastomuutos
- 9. LUOKKA: Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen/ piilovesi

9 50/50- toiminta

Osallisuuteen perustuvassa toimintakulttuurissa oppijat, henkilöstö, johto ja pedagoginen toiminta vaikuttavat siihen, minkälainen yksikkö on. Yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, demokratian ja turvallisuuden kannalta tärkeintä on, että toimintakulttuuria rakennetaan, kehitetään ja luodaan yhdessä.

Iin kunnassa on käytössä 50/50-malli osana koulujen ja varhaiskasvatuksen yksiköiden arkea. Mallin toimintaperiaatteen mukaisesti yksiköille palautetaan lämmöstä, sähköstä, vedestä ja lautashävikistä toimintakauden aikana säästetyistä varoista 50 % ja kunnalle 50 %. Yksiköiden aktiivisuutta seurataan Enni-sovelluksen Päiväkirjat -kohdan kautta. Merkintöjä tulee olla 10 merkin-tää/toimintakausi. Jokainen yksikkö allekirjoittaa lomakkeen: Sopimus energiasäästöprojektin toteuttamisesta koulussa ja/tai päiväkodissa ja toimittaa sen kestävän kehityksen koordinaattorille. Jos aktiivisuutta ja Enni-sovelluksen päiväkirjamerkintöjä toimintakauden aikana on vähemmän kuin vaaditut 10 kappaletta/toimintakausi, yksikölle ei synny korvattavaa.

Oppijat saavat päättää, miten säästyneet rahat käytetään. Yksikölle palautettavan rahasumman avulla tuetaan koulun liikunta-, kulttuuri- ja hyvinvointitoimintaa oppijoiden toiveiden mukaisesti.

9.1. OPIJOIDEN KESTÄVYYSTOIMINTA

Opetuksen ja kasvatuksen perustana on oppijoiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppijoiden osallisuus ja koko yksikön aktiivinen osallistuminen on 50/50-toiminnan keskiössä. 50/50-toiminta on oiva väylä lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia yksikön arjessa.

9.1.1. Oppija- tai ympäristöraadin toiminta

Oppijoiden demokraattisesti valitut oppija- tai ympäristöraadit ovat tärkeitä vaikuttamisen kanavia yksikön arjen toiminnassa. Niiden tehtävänä on edistää oppijoiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta. Säännöllisesti kokoontuvan oppijakunnan tai ympäristöraadin kautta saamme koko yksikön päätöksentekoon mukaan kaikkien oppijoiden toiveet ja mielipiteet.

Jokaisen toimintakauden alussa oppijat voivat asettaa ehdolle edustamaan omaa ryhmäänsä koko yksikön yhteiseen oppija- tai ympäristöraatiin. Kaikki ryhmän oppijat valitsevat äänestämällä yhden oman edustajansa yksikön yhteiseen oppija- tai ympäristöraatiin. Raadit kokoontuvat säännöllisesti.

Toiminnan pohjana käytetään vuosikellojen mukaisia sisältöjä, vuosiluokkaistamisen ideaa tai muita kestävyyskasvatuksen teemoja yksikön oppija- tai ympäristöraadin ja/tai opettajien päätöksen mukaisesti. Teema voi olla lukuvuoden mittainen tai pidempi yksikön suunnitelman mukaisesti. Yläkoulussa ja lukiossa kestävyyskasvatusta toteutetaan koulun arjessa teemapäivien yhteydessä ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Oppijat osallistetaan suunnittelemaan, toteuttamaan, arvioimaan ja kehittämään toimintaa yhdessä opettajien kanssa.

Ympäristöraadin jäsenen tehtävänä on esimerkiksi tiedottaa oman ryhmänsä oppijoita tapahtumista, kysyä toiveita tai mielipiteitä, esitellä tulevia tapahtumia sekä järjestää äänestyksiä ja kilpailuja kestävyysaiheisiin. Yksikön arjessa oppija- ja ympäristöraadit voivat organisoida yhdessä muiden oppijoiden kanssa esimerkiksi lämmön, valaistuksen ja/tai ruokahävikin mittauksia. Nuoremmat oppijat voivat tehdä mittauksia havainnoimalla ja käyttää esimerkiksi hyymiöitä havainnollistamaan energian säästöä.

9.1.2. Yksikön kaikkien oppijoiden toiminta

Yksikön arjessa on tärkeä mahdollistaa kaikkien oppijoiden osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa yksikön kestävyystoimintaan. Opettaminen, arjen toimintakulttuurissa mukana oleminen ja vaikuttaminen antavat oppijoille tärkeitä taitoja omaa elämää varten. Esimerkiksi aamunavaukset, esitelmät ja kilpailut mahdollistavat kaikille yksikön oppijoille mahdollisuuden toimia osana yksikön kestävyystoimintaa ja harjoitella omia vaikuttamisen taitojaan.

Yksikköön palautettavien 50/50-varojen käytön suunnittelussa kaikki yksikön oppijat ovat aktiivisesti mukana tekemässä esityksiä ja äänestämässä hankinnoista. Oppijat ohjataan pohtimaan hankinnan suunnittelussa välineistön kestävyyttä, tarpeellisuutta ja käytettävyyttä. Ehdotusten välillä järjestetään äänestys ja äänestyksen tuloksista tiedotetaan yksikön kaikkia oppijoita.

9.2. HENKILÖSTÖN KESTÄVYYSTOIMINTA

Yksikön kestävyyskasvatuksen kehittäminen on koko henkilöstön yhteinen tehtävä. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, miten eri oppiaineet ja opettavat asiat liittyvät kestävyyskasvatukseen. Yksikössä on tärkeää järjestää henkilöstölle aikaa keskustella ja suunnitella yhdessä yksikön kestävyyskasvatustoimintaa. Yhdessä suunnittelemalla saadaan yksikköön aikaan kaikille yhteinen ymmärrys ja selkeä visio kestävyystoiminnan tavoitteista. Koulutusten avulla tuetaan henkilöstön tietoa ja osaamista opetussuunnitelman ja kestävyyskasvatuksen teemojen linkittymisestä yksikön arkeen. Tietoa ja osaamista jaetaan omassa työyhteisössä sekä tehdään yhteistyötä muiden koulujen kanssa.

Iin kunnan opetus ja varhaiskasvatuksessa toimii säännöllisesti kuukausittain koontuva kestävä kehityksen työryhmä, johon valitaan edustaja jokaisesta yksiköstä. Kestävä kehityksen työryhmä kehittää, suunnittelee ja tukee yksiköiden toimintaa ja tiedottaa yksiköiden edustajien kautta kestävyystoiminnasta. Myös kestävä kehityksen koordinaattori tukee henkilöstön kestävyyskasvatustyötä.

Yksikössä tulee olla vähintään yksi kestävyyskasvatuksesta vastuussa oleva henkilö. Isommissa yksiköissä kestävyyskasvatuksen työryhmä kehittää koko yksikön kestävyyskasvatustoimintaa yhdessä lähiesihenkilön kanssa säännöllisissä tapaamisissa. Lähiesihenkilö mahdollistaa suunnittelulle ja toteutukselle aikaa ja muuta toiminnassa tarvittavaa resurssia. Koko henkilöstöideoi ja toteuttaa kestävyystoimintaa yhdessä vastuuhenkilön tai työryhmän kanssa.

Yksikössä nimitään vastuuhenkilö/-henkilöt, jotka suunnittelevat, ohjaavat ja kehittävät oppija- tai ympäristöraadin toimintaa. Vastuuhenkilö kirjaa Enni-sovellukseen yksikön kestävyyskasvatuksen toimenpiteitä. Merkintöjä tulee olla Enni-sovelluksen Päiväkirjat-osiossa vähintään 10 merkintää/toimikausi. Kaikki yksikön henkilöstön jäsenet voivat järjestää kestävyyskasvatustoimintaa ja pyytää vastuuhenkilöä merkitsemään toiminnan Enni-sovellukseen. Koko henkilöstö on tietoinen Enni-sovellukseen kirjausten merkityksestä yksikön toimintakauden lopussa 50/50-mallin mukaiseen palautettavaan summaan.

9.3. YKSIKÖN KESTÄVYYSJOHTAMINEN

Kestävyyskasvatuksen edistäminen on johtamisen keskiössä. Yksikön johtajan on tärkeä tiedostaa opetussuunnitelman laaja-alaiset tavoitteet sekä Iin kuntastrategian kehittämisteemat. Johtaja edistää näitä tavoitteita ja arvojen toteutumista omalla esimerkillään sekä toiminnallaan koulun arjessa. Johtajan antama arvostus, kannustus ja tuki on tärkeää kaikessa yksikön kestävyystyössä. Johtajan on tärkeä vahvistaa henkilöstön keskinäistä luottamusta ja kehittää yksikön kestävyystoimintaa pitkäjänteisesti. Samalla on tärkeä huolehtia vastuuhenkilöiden voimavaroista ja työrauhasta.

Toimintakauden alussa lähiesimies yhdessä työyhteisön kanssa valitsee yksikköön kestävyyskasvatuksesta vastaavan opettajan. Yksiköstä valitaan edustaja myös yksiköiden yhteiseen kestävä kehityksen työryhmään. Kestävyyskasvatuksesta vastaava opettaja ja kestävä kehityksen työryhmän jäsen voi olla sama henkilö, jos se on yksikön toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista. Vastuuhenkilöiden vaihdoksista on tärkeää tiedottaa kestävä kehityksen koordinaattorille.

Toimintakauden alussa käydään läpi yksikön henkilöstön kanssa lomake Sopimus energiasäästöprojektin toteuttamisesta koulussa ja/tai päiväkodissa. Erityisesti sopimuksen 7§ on tärkeä tiedottaa koko henkilöstölle. Lukuvuoden toimintasuunnitelmaan kirjataan yksikön henkilöstön kanssa kolme tasoa. **Koko yksikön tasolla** mietitään yksikköön yhteinen tavoite. **Henkilöstön tasolla** mietitään,

miten tavoitetta edistetään toimintakauden aikana. **Oppijoiden ja vanhempien tasolla** mietitään, miten tavoite ja toiminta näkyvät oppilaiden arjessa ja koteihin. Toimintakauden päättyessä tarkastellaan tavoitteen toteutumista uudelleen koko henkilöstön kesken.

Johtajan on tärkeä nostaa kestävyyskasvatuksen asioita säännöllisesti esille vastuuhenkilöiden kanssa keskusteluissa ja henkilöstön yhteissuunnittelussa. Näin saadaan varmistettua, että koko henkilöstö on selvillä kestävyyskasvatuksen toiminnasta ja edistymisestä.

Yksikön johtaja antaa tukea yksikön kestävyyskasvatuksesta vastaaville henkilöstönsä jäsenille kestävyystyössä. Kestävyystyöhön tarvittavan ajan ja mahdollisen muun resurssin järjestäminen yksikön arjessa on lähiesimiehen tehtävä.

Yksikön johtaja saa omalle työlleen tukea omalta esimieheltään, pedagogiselta työryhmältä ja kestävä kehityksen koordinaattorilta.

9.4. KESTÄVYYSKASVATUKSEN PEDAGOGINEN KEHITTÄMINEN

Uusia toimintatapoja kehitetään pitkäjännitteisesti kohti kestävä tulevaisuutta. Kehittämistyössä vaikuttavuuden ytimessä on se, kuinka sitoudumme kehittämistyöhön ja kuinka merkityksellisenä koemme sen. Kaikessa kehittämistyössä on tärkeää tunnistaa kehittämistyön vaikuttavuusketju. Kehittämistyön merkityksellisyys ja vaikuttavuus syntyy useimmiten toimijoiden ja toimenpiteiden yhteistyön tuloksena.

Lisä pedagoginen työryhmä suunnittelee, toteuttaa, kehittää ja arvioi henkilöstön kestävyyskasvatuksen pedagogisten taitojen kehittymistä. Hyvinvointiin ja kestävyyskasvatukseen liittyvät koulutukset kuuluvat henkilöstön täydennyskoulutukseen säännöllisesti. Koulutusten avulla pyritään varmistamaan, että henkilöstöllä on tieto siitä, miten kestävyyskasvatus liittyy hänen opettamaansa aineeseen ja miten hän voi kehittää siihen liittyvää pedagogiikkaa.

Koulutuksista osa toteutetaan koko henkilöstön koulutuksina. Lisäksi voidaan järjestää kohdennetuille ryhmille ainekohtaisia koulutuksia tai eri kestävyysteemoihin liittyviä koulutuksia. Henkilöstöä kannustetaan myös päivittämään osaamistaan ja sille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua koulutuksiin.

10 Kestävyyskasvatuksen Nuuka-Norppa-arviointi

10.1. OPPIJOIDEN KESTÄVYYSTOIMINNAN ARVIOINTI

☐ YKSIKÖSSÄMME TOIMII AKTIIVINEN OPPIJOIDEN TIIMI.	☐ OPPIJAMME PÄÄSEVÄT VAIKUTTAMAAN TOIMINNAN SUUNNITTELUUN.
☐ KAIKKI YKSIKKÖMME OPPIJAT PÄÄSEVÄT OSALLISTUMAAN JA VAIKUTTAMAAN KESTÄVYYSTOIMINTAAN.	☐ YKSIKÖSSÄMME ON OLLUT VIIMEISEN VUODEN AIKANA TAPAHTUMIA, ESIM. EKOTEKO-KILPAILUJA, KIRPPUTOREJA, TURHIN TURHAKE KILPAILUJA, TIETOISKUJA AULASSA, SÄHKÖTTÖMIÄ ILTAPÄIVIÄ, RETKIÄ KESTÄVYYSKASVATUKSEN KOHTEISIIN.
☐ KAIKKI OPPIJAMME PÄÄSEVÄT VAIKUTTAMAAN 50/50-VAROJEN KÄYTÖN SUUNNITTELUUN.	☐ OPPIJAMME PÄÄSEVÄT PITÄMÄÄN OPETUSTUOKIOITA, AAMUNAVAUKSIA JA/ TAI TIETOISKUJA.
☐ OPPIJA- TAI YMPÄRISTÖ-RAATIMME JÄSENET VALITAAN DEMOKRAATISESTI.	
☐ JOKAISESTA RYHMÄSTÄMME ON EDUSTAJA OPPIJA- TAI YMPÄRISTÖRAADISSA.	

10.2. HENKILÖSTÖN KESTÄVYYSKASVATUSTOIMINNAN ARVIOINTI

☐ KOKO HENKILÖKUNTAMME OSALLISTUU KESTÄVYYDEN EDISTÄMISEEN YKSIKÖN TOIMINNASSA.	☐ YKSIKKÖMME KÄYTTÄÄ AKTIIVISESTI ENNI-SOVELLUSTA.
☐ YKSIKÖSSÄMME TOIMII HENKILÖSTÖN KESTÄVYYSTIIMI.	☐ VASTUUHENKILÖMME OHJAA OPPIJA- TAI YMPÄRISTÖ-RAADIN TOIMINTAA.
☐ YKSIKÖSTÄMME ON EDUSTAJA KEKE-TYÖRYHMÄSSÄ.	☐ JAAMME KESTÄVYYSSOSAMISTA YKSIKKÖMME SISÄLLÄ.
	☐ TEEMME YHTEISTYÖTÄ MUIDEN YKSIKÖIDEN KANSSA

10.3. YKSIKÖN KESTÄVYYJSJOHTAMISEN ARVIOINTI

☐ YKSIKÖSSÄMME KESTÄVYYSKASVATUKSESTA ON TEHTY KAIKKIEN YHTEINEN ASIA.	☐ JOHTAJAMME ON HUOLEHTINUT KESTÄVYYSTOIMINNALLE RESURSSIT: HENKILÖN ILMAPIIRI, AIKA SEKÄ MUUT TARVITTAVAT RESURSSIT.
☐ YKSIKÖSSÄMME JOHDETAAN KESTÄVYYSTOIMINTAAMME SUUNNITELMALLISESTI.	☐ YKSIKÖSTÄMME ON VALITTU KEKE-YHDYSHENKILÖ TAI KEKE-TIIMI, JOKA VASTAA YKSIKKÖMME KEKE-TOIMINNASTA.
☐ JOHTAJAMME ON TIETOINEN OPETUSSUUNNITELMAN LAAJA-ALAISISTA TAVOITTEISTA JA IIN KUNTASTRATEGIAN KEHITTÄMISTEEMOISTA.	☐ YKSIKKÖMME EDUSTAJA OSALLISTUU KEKE-TYÖRYHMÄN KOKOUKSIIN.
☐ TYÖSUUNNITELMASSAMME KESTÄVYYTEEN KIRJATAAN YHDESSÄ YKSIKÖN HENKILÖSTÖN KANSSA KOLME TASOA: • Koko yksikön tasolla mietitään yksikköön yhteinen tavoite.• Henkilöstön tasolla mietitään, miten tavoitetta edistetään toimintakauden aikana.• Oppijoiden ja vanhempien tasolla mietitään, miten tavoite ja toiminta näkyy koteihin.	☐ YKSIKKÖMME KEKE-YHDYSHENKILÖN VAIHDOKSESTA ON ILMOITETTU KEKE-KOORDINAATTORILLE.
☐ MERKITSEMME TOIMINTASUUNNITELMAAN KESTÄVYYSKASVATUKSEN TAPAH-
TUMAT JA VASTUUT, JOLLOIN NE TULEVAT OSAKSI TOIMINTAKULTTUURIA.	☐ NOSTAMME KEKE-TIIMIN ASIOITA SÄÄNNÖLLISESTI MYÖS YHTEISTEN KOKOUSTEMME LISTALLE.
	☐ KEHITÄMME TETÄMYSTÄMME KEKE-SISÄLLÖISTÄ ESIM. KOULUTUKSILLA.

10.4. KESTÄVYYSKASVATUKSEN PEDAGOGINEN ARVIOINTI

☐ KUNNASSAMME KEHITÄMME KESTÄVYYSKASVATUSTA TULEVAISUUTEEN SUUNTAAVASTI JA PITKÄJÄNTEISESTI.	☐ OPETUKSEN JA VARHAISKASVATUKSEN OHJAUSRYHMISSÄ KÄSITELLÄÄN KESTÄVYYSKASVATUKSEN SISÄLTÖJÄ SÄÄNNÖLLISESTI.
☐ KESTÄVYYSKASVATUKSEN KOULUTUKSET KUULUVAT KOULUTUSSUUNNITELMAAN VUOSITTAIN.	☐ KANNUSTAMME HENKILÖSTÖÄ PÄIVITTÄMÄÄN OSAAMISTAAN JA TARJOAMME MAHDOLLISUUKSIA OSALLISTUA KOULUTUKSIIN.
☐ KUNNASSAMME PEDAGOGINEN TYÖRYHMÄ YHDESSÄ SIVISTYSJOHTAJAN KANSSA SUUNNITTELEE, TOTEUTTAA, KEHITTÄÄ JA ARVIOI HENKILÖSTÖN KESTÄVYYSKASVATUKSEN PEDAGOGISTEN TAITOJEN KEHITTÄMISTÄ.	☐ TUEMME PEDAGOGISEN TYÖRYHMÄN TOIMINNALLA YKSIKÖIDEN JOHTAJIA JA HENKILÖSTÖÄ KESTÄVYYSKASVATUKSESSA.

LASKEMME YKSIKKÖMME PISTEET YHTEEN:

Lukuvuoden lopussa todetaan toteutuneitten NUUKA-NORPPA-kriteerien lukumäärä ja kirjataan se yksikön työsuunnitelmaan. Samalla määritetään millä tasolla yksikköemme on:

Pulskaneilikka-taso:

NUUKA-NORPPA-arvioinnin kriteereistä on toteutunut 1–10 kpl

Nahkiainen-taso:

NUUKA-NORPPA-arvioinnin kriteereistä on toteutunut 11–23 kpl

Nuuka-Norppa-taso:

NUUKA-NORPPA-arvioinnin kriteereistä on toteutunut 23–33 kpl.

NUUKA-NORPPA-arvioinnin tuloksia hyödynnetään yksikön työsuunnitelman kestävä kehityksen tavoitteiden laadinnassa. NUUKA-NORPPA-tasolle päässyt yksikkö on oikeutettu saamaan NUUKA-NORPPA-diplomin, jonka yksikkö voi pyytää kestävä kehityksen koordinaattorilta.

LUKUVUODEN LOPUSSA SAAVUTTAMAMME KESTÄVYYSOIMIEN TASO:

Pulskaneilikka 1–10 pistettä:

Hienoa, että olemme saaneet yksikössämme toimintamme hiukan jo käyntiin. Kestävän kehityksen koordinaattori voi auttaa yhteistyössä kehittämään toimintaamme ja opastaa meitä tarvittaessa oppijoiden keke-tiimin toiminnan käynnistämisessä.

Nahkiainen 11–23 pistettä:

Meillähän alkaa olemaan jo monipuolista toimintaa, hienoa! Tarkistamme vielä NUUKA-NORPPA-arvioinnista, että mitä kohtia ja miten kehitämme vielä yhdessä toiminnassamme yksikköemme kestävyyskasvatusta.

Nuuka-Norppa 23–32 pistettä:

HYVÄ ME! Olemme ansaitusti ansainneet Nuuka-Norppa -arvonimen ja-diplomin! Meillä toiminta on monipuolista ja oppijaa osallistavaa, johto tukee toimintaamme ja koulutukset ovat kohdallaan. Jatketaan yhdessä samaan malliin. ♥

ii IIN KUNTA

**IIN KUNTA OPETUS JA
VARHAISKASVATUS
KESTÄVÄN KEHITYKSEN
TYÖRYHMÄ**

**Kuvitus
JORMA KAUPPI**

corpimaanvalo.fi

Graafinen suunnittelu

M!RA
Aro

